

Anförande 8.2.1970, Fritidsgården, Vallentuna
Vuxenskolans miljövärdskurs - debattkväll.
Gunnar Rosqvist

Angarnssjöängen - ett förlorat fågelparadis?

Strax norr om Angarns by, 5 km öster om Vallentuna och 25 km norr om Stockholms centrum ligger en grund slättsjö, Angarnssjöängen. Den är länets förnämsta fågelsjö. 25 arter häckar i sjön och 75 arter i områdena kring den. Totalt har observerats ca 200 arter här de senaste åren. Under vår och förhöst kulminerar sträcket av änder och vadare, medan sjön torra somrar kan vara mer eller mindre uttorkad. Sjön ligger i en vacker kulturbygd med osedvanligt mycket fornlämningar från brons- och järnålder.

Under 1890-talet torrlades sjön helt och gav åker och betesmarker i utbyte. Men genom bortodling och ihopsjunkning av jorden kombinerad med igenväxning av diken återgick sjön till förhållandena före torrläggningen på 1930-talet, till glädje för fåglar och ornitologer. Men hösten 1954 muddrar Angarnssjöns torrlägningsföretag upp huvudkanalen genom sjöängen. Arbetet gav dock dåligt ekonomiskt resultat och kanalen fick växa igen. Vattenståndet återgick nästan till den tidigare nivån på några år.

1957 upptogs förhandlingar mellan Angarnssjöns torrlägningsföretag och Svenska Naturskyddsföreningen. Redan i mars 1958 var man klar över huvudlinjerna i ett avtal, nämligen att sjön skulle fridlysas och dämmas upp något för att säkerställa sommarvattenståndet för häckfågeln. Föreningen skulle ersätta företaget för de skador dämningen kunde förorsaka jordbruket. Staten bekostade en utredning om detta, som blev färdig i juli 1960. Utredningen visade på en nettoförlust av 14 500 kr.

Tyvärr blev det aldrig någon slutförhandling. Februari 1966 lämnade dock Naturskyddsföreningen över ärendet till länsstyrelsen för handläggning enligt den nya naturvårdslagen från 1965. I sitt brev hemställer föreningen att sjön avsättes till naturreservat och uppdämnes. Reservatet föreslås begränsas av vägarna kring sjön. Det blir i så fall på 570 ha varav 140 ha sjöäng och 275 ha åker.

Under 1966 överarbetar länsstyrelsen naturreservatsförslaget och sänder det på remiss i mars 1967 till berörda markägare och myndigheter. Av dessa tillstyrker bland andra naturvårdsrådet, lantbruksnämnden och Vallentuna kommun.

Stockholms stad, som visade sig vara markägare till 80 procent av området, avstyrker i maj 1967. I sitt remissvar påpekar staden att man åren 1965-1967 köpt 3 200 ha i Vallentuna och Össeby kommuner. Man hänvisar till 1966 års regionplaneskiss ur vilken man kan läsa att Angarn skall förvandlas till en förstad med 65 000 invånare. Staden påpekar även att en uppdämning skulle skada det nu upprustade jordbruket för 200 000 kr och skulle staden ha ersättning för

förlorad bebyggelserätt skulle kostnaderna bli av en mångdubbelt större storleksordning. Man avslutar sitt svar med standardfrasen "en avsättning av naturreservat skulle på ett olyckligt sätt föregripa den allmänna planläggningen av området".

Under 1967 tog länsstyrelsen inte upp förhandlingar med Stockholms stad. Men 1968, efter länssammanslagningen, börjar förhandlingarna. Vid dessa säger staden att man inte ämnar släppa en enda kvadratmeter till naturreservat, för då befarar man att få hela sin markreserv på 40 000 ha upprullad. Stockholm har således en egen dominoteori. Länsstyrelsen påpekade att den har laglig befogenhet att avsätta reservat mot en markägares vilja och att det inte fanns anledning att Stockholm skulle behandlas annorlunda än andra kommuner i detta avseende.

I april 1968 sänder Stockholms Ornitologiska förening en skrivelse till länsstyrelsen, i vilken man stöder naturskyddsföreningens förslag och tillägger att tätbebyggelse av regionplaneskissens omfattning bör planeras bortom en zon av 3 km från sjöns stränder för att inte fågellivet skall skadas av störningar.

Tyvärre vågade länsstyrelsen inte fatta beslut utan remitterade ärendet i juni 1968 till naturvårdsverket för vidare utredning. Verket ämnar ta till vara erfarenheter från restaureringen av Hornborgasjön och vara färdigt med utredning om dämningsskador m.m. före 1971. Sedan skall ärendet återföras till länsstyrelsen för beslut.

Troligen får Vallentuna ett naturreservat kring Angarnssjöängen efter 15 års förhandlande. Men det förefaller att bli ett reservat inringat av bebyggelse. Resultatet skulle bli en halvmessyr. En av de finaste klenoderna i länets natur riskerar att förvandlas till en vattensamling befolkad av några halvtama ankor.

Vore det inte ett rimligt förslag att planeringen görs om, så att den mest påträngande bebyggelsen placeras närmare Stockholm, med kortare restider till arbete och service för de boende, som ytterligare positivt resultat?